

PIOTR SZYRSZEŃ

PRZEJŚCIE PROFESA ŚLUBÓW WIECZYSTYCH
Z WŁASNEGO DO INNEGO INSTYTUTU ZAKONNEGO.
PROCEDURA KANONICZNA

1. WPROWADZENIE

Chrystus wzywa swych uczniów do naśladowania Go i uczynienia swoim jakiegoś aspektu Jego życia lub posługi. Jednym ze skutków złożonej odpowiedzi na Boże powołanie publicznej profesji rad ewangelicznych jest inkorporacja osoby ją składającej do konkretnego instytutu (w rozpatrywanym przypadku: do instytutu zakonnego) pociągająca za sobą obowiązki, wśród których jest także – używając sformułowania F. J. Egaña Loidiego – „czasowy lub wieczysty obowiązek stałości”¹. Zasadnicza dla chrześcijanina jest postawa posłuszeństwa wzywającemu go Bogu. Zdarzyć się więc może, iż wierność temu wezwaniu pociąga za sobą konieczność tak radykalnej zmiany, jak zmiana instytutu, w którym się żyje i spełnia posługę. Już sam fakt, że prawodawca kościelny przewiduje procedurę przejścia z jednego instytutu zakonnego do innego, powoduje, iż ów obowiązek – który określić by można *obligatio stabilitatis instituti* – należałoby interpretować jako obowiązek względny, a nie absolutny.

W niniejszym artykule pragniemy podjąć problematykę związaną z przejściem zakonnika z własnego do innego instytutu zakonnego, scharakteryzować

Mgr lic. PIOTR SZYRSZEŃ SDS – doktorant Katedry Prawa Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego WPPKiA KUL; adres do korespondencji: Al. Racławickie 14, 20-950 Lublin.

¹ F. J. Egaña, *Separazione dall'istituto religioso (Separatio sodalium ab instituto)*, [w:] *Nuovo Dizionario di Diritto Canonico*, red. C. Corral Salvador, V. De Paolis, G. Ghirlanda, Milano (Torino) 1996², s. 981.

krótko podmiot, którego dotyczą normy o przejściu, przedstawić ogólnie przyczyny prośby i władzę kompetentną do udzielenia zezwolenia na przejście oraz procedurę, którą należy zachować.

2. PODMIOT NORMY O PRZEJŚCIU

Normy o przejściu z jednego instytutu zakonnego do innego odnoszą się tylko i wyłącznie do profesów wieczystych (kan. 684 § 1: „Sodalis a votis perpetuis [...]”) lub definitywnie inkorporowanych do instytutu. Nie dotyczą one profesów czasowych, ani tych, którzy złożyli profesję w formie innych więzów lub obietnic wieczystych (jeśli takowe na mocy przywileju dopuszczono w jakimś instytucie zakonnym) czy czasowych². Wyjątek od tej zasady zachodzi w sytuacji, o której mowa w kan. 684 § 3. Norma o przejściu z jednego klasztoru niezależnego do innego klasztoru niezależnego tego samego instytutu, federacji albo konfederacji dotyczy również profesów czasowych³.

---

² Por. D. J. A n d r é s, *El derecho de los religiosos. Comentario al Código*, Madrid 1984³, s. 575; por. F. J. E g a ñ a, *Passaggio ad altro istituto (Transitus ad aliud institutum)*, [w:] *Nuovo Dizionario di Diritto Canonico*, red. C. Corral Salvador, V. De Paolis, G. Ghirlan-da, Milano (Torino) 1996², s. 765; por. F. J. E g a ñ a, *Tránsito a otro instituto (Transitus ad aliud institutum)*, [w:] *Diccionario de derecho canónico*, red. C. Corral Salvador, J. M. Urteaga Embil, Madrid 2000², s. 662.

³ Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 575. Interpretując kan. 684 § 3 należy mieć na uwadze odpowiedź Papieskiej Komisji do spraw Autentycznej Interpretacji Kodeksu Prawa Kanonicznego z 29 kwietnia 1987 roku. Zgodnie z tą odpowiedzią pod pojęciem „zakonnik” („religiosus”), występującym w kan. 684 § 3, należy rozumieć zarówno zakonnik po profesji wieczystej, jak również po ślubach czasowych: „Patres Pontificiae Commissionis Codici Iuris Canonici Authentice Interpretando propositis in plenario coetu die 29 aprilis 1987 dubiis, quae sequuntur, respondendum esse censuerunt ut infra: D. «Utrum verbo 'religiosus', de quo in can. 684, § 3, intelligatur tantum religiosus a votis perpetuis an etiam religiosus a votis temporariis». R. *Negative ad primum, affirmative ad secundum*”, AAS 79(1987), s. 1249. Komentarz do tej odpowiedzi Komisji zob. np. J. A. F u e n t e s, *Respuestas de la C. P. para la interpretación autentica del. C. I. C. de fecha 20 VI 1987*, „Ius canonicum”, 28(1988), nr 56, s. 623-625.

3. PRZYCZYNY PROŚBY O PRZEJŚCIE I ICH OCENA PRZEZ ZAKONNIKA

W kan. 684-685 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. prawodawca nie określa przyczyn uzasadniających prośbę i warunkujących udzielenie zezwolenia na przejście, nie precyzuje wyraźnie ich rangi i nie wymaga wyraźnie ich podania. Niemniej nie ma wątpliwości co do konieczności przedstawienia motywów czy przyczyn przejścia, komentatorzy zaś różnie określają ich rangę. Jedni twierdzą, iż winny to być przyczyny poważne⁴. Inni zakładają konieczność istnienia przyczyn słusznych i wystarczających, ocenionych z obiektywizmem i roztropnością⁵. Spotkać można i opinię, iż warunkiem uzyskania zgody na przejście jest istnienie odpowiedniej racji na tyle poważnej, by „usprawiedliwić nie tylko rozwiązanie prawnych stosunków z instytutem a quo, ale – i to przede wszystkim – ewentualną zamianę instytutu, do którego, jak się zakłada, dana osoba została przez Boga wezwana”. Do takiej pewności moralnej dochodzi się zwyczajnie w okresie formacji czasowej, niemniej nie można wykluczyć możliwości pomyłki⁶.

Jak wspomniano, prawodawca nie określa ogólnie ani nie podaje przykładów przyczyn uzasadniających wystąpienie z prośbą o przejście i udzielenie na nie zezwolenia. Jest tak – jak twierdzi D. J. Andrés – prawdopodobnie z racji trudności, a nawet niemożliwości określenia katalogu przyczyn, wzięwszy ich zmienną i subiektywną naturę⁷. Mogą one mieć charakter osobisty lub instytucjonalny, subiektywny lub obiektywny⁸. Kanoniści wymieniają takie przyczyny, jak: pragnienie większej doskonałości w instytucie o surowszym sposobie życia; pragnienie formy życia uznawanej za bardziej odpowiadającą własnemu powołaniu; poszukiwanie stylu życia bardziej odpo-

---

⁴ Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 576; por. także B. W. Z u b e r t, *Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostolskiego*, [w:] *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, t. 2, cz. III, Lublin 1990, s. 199.

⁵ Por. np. E. G a m b a r i, *I religiosi nel Codice. Commento ai singoli canoni*, Milano 1986, s. 342.

⁶ Zob. F. B o g d a n, *Prawo zakonów, instytutów świeckich i stowarzyszeń życia apostolskiego*, Poznań 1988, s. 320, gdzie autor powołuje się na: G. G h i r l a n d a, *La problematica della separazione del religioso dal proprio istituto*, [w:] *Il nuovo diritto dei religiosi*, Roma 1984, s. 158-159.

⁷ Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 576.

⁸ Por. F. J. R a m o s, *Comentarios a los canones 684-685*, [w:] *Comentario exegético al Código de derecho canónico*, red. Á. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, vol. II/2, Pamplona 2002, s. 1746.

wiadającego zamiarom Bożym, zgodnie ze sposobem życia bardziej zgodnym z aktywnością i aspiracjami, które mogą się zmieniać w czasie; niezdolność osoby do życia charyzmatem i realizacji posługi w konkretnym instytucie zakonnym; zbyt głębokie zmiany wprowadzone w instytucie już po wstąpieniu do niego członka; sytuacja instytutu pochodzenia, zwłaszcza gdyby instytut nie ofiarował zakonnikowi tego, czego ma on prawo od niego oczekiwać; niezadowolenie lub niezrozumienie we własnej wspólnoty; wola przewyciężenia trudności pochodzących od przełożonych czy członków pierwszego instytutu; trudności przystosowania się do danego środowiska; subiektywne trudności identyfikacji ze sposobem życia i obserwacji w instytucie *a quo*; większe możliwości pracy apostołskiej w instytucie *ad quem*; stan zdrowia czy to fizycznego, czy psychicznego. Na ogół, tak w przeszłości, jak i współcześnie, za motyw uzasadniający prośbę i udzielenie zezwolenia na przejście uznaje się szeroko rozumiane duchowe dobro zakonnika⁹.

Rozeznając swą sytuację, zakonnik winien pamiętać o wynikającym ze złożonej profesji obowiązku wierności własnemu instytutowi, ale przede wszystkim o fundamentalnym obowiązku wierności wzywającemu go Bogu. Winien mieć na uwadze również i to, o czym poucza doświadczenie także świętych, że nieraz – jak sygnalizuje E. Gambari – przejście do innego instytutu odpowiada zamiarom Bożym¹⁰. By jednak „nie ulegać złudzeniom, tak łatwym w tej sprawie, profes powinien rzecz dobrze rozważyć i z odpowiednimi osobami przedyskutować”¹¹. Na etapie zbierania koniecznych informacji i rozeznawania decyzji o przejściu znaczącą, a czasem nieodzowną pomocą może służyć kompetentna osoba należąca do instytutów *a quo* lub *ad quem* lub spoza nich, kierownik duchowy czy stały spowiednik. Osobami takimi mogą być przełożeni zakonnika (por. kan. 630 § 5). Z uwagi na to, że proces rozeznawania takiej decyzji może być i zwyczajnie jest rozciągnięty

---

⁹ Co do rangi i konkretnych przyczyn przejścia zob. np. A n d r é s, dz. cyt., s. 577; B o g d a n, dz. cyt., s. 320; J. R. B a r, J. K a ł o w s k i, *Prawo o instytutach życia konsekrowanego*, Warszawa 1985, s. 174; E. G a m b a r i, *Vita religiosa oggi secondo il Concilio e il nuovo Diritto Canonico*, Roma 1983, s. 597; E. G a m b a r i, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, Kraków 1998, s. 692; G. G i r o t t i, *Commento al capitolo VI: La separazione dei membri dall'istituto*, [w:] *Commento al Codice di Diritto Canonico*, red. P. V. Pinto, Libreria Editrice Vaticana 2001², s. 430; R a m o s, dz. cyt., s. 1746; [brak autora], *Passaggio ad un altro istituto*, „Informationes SCRIS”, 27 (2001), nr 2, s. 124; Z u b e r t, dz. cyt., s. 199.

¹⁰ Por. G a m b a r i, *Życie zakonne*, s. 692-693; por. t e n ż e, *Vita religiosa oggi*, s. 597.

¹¹ B o g d a n, dz. cyt., s. 320.

w czasie, byłoby czymś trudnym, jeśli nie niemożliwym, by osobą w nim towarzyszącą był przełożony całego instytutu, zwłaszcza w przypadku instytutu o większej liczbie członków czy dużym zasięgu terytorialnym; niemniej konsultacja z nim może być cenną pomocą. Z pewnością osobą, z którą warto by kwestię omówić, mógłby być przełożony wyższy. Interesująca jest w tym kontekście sugestia, którą przedstawia Gambari, stwierdzając, iż w poszczególnych przypadkach „jest czymś godnym polecenia, aby przed rozpoczęciem procedury przejścia, zakonnik miał możliwość doświadczenia życia instytutu, do którego pragnie się przenieść, korzystając z kan. 665 §1”¹². Władzą kompetentną do udzielenia pozwolenia na czasową nieobecność w domu zakonnym jest wspomniany wyżej przełożony wyższy (działający za zgodą swej rady).

4. TREŚĆ PROŚBY I SKUTKI INDULTU PRZEJŚCIA

W formalnych pismach skierowanych do zainteresowanych przełożonych generalnych wraz z ich radami winna więc się znaleźć wyraźna prośba o zezwolenie na podjęcie próby w konkretnym instytucie zakonnym i przejście do tego instytutu. Konieczne jest także, o czym już wspomniano, przedstawienie powodów skłaniających do podjęcia takiej decyzji. Jakikolwiek byłyby motywy prośby czy też przyczyny „kryzysu”, zakonnik winien otwarcie je przedstawić tak, aby kompetentna władza (a więc zarówno przełożeni generalni, jak i członkowie ich rad) mogła sformułować osąd obiektywny, od którego będzie później zależeć brzmienie indultu. Zgodnie bowiem z kan. 63 § 1-2, zatajenie prawdy (gdyby w prośbie nie wyrażono tego, co zgodnie z ustawą, stylem i praktyką kanoniczną winno być wyrażone do ważności) bądź przedstawienie nieprawdy (jeśli ani jedna z podanych przyczyn skłaniających nie jest prawdziwa) pociągnęłoby za sobą nieważność indultu¹³.

¹² G a m b a r i, *I religiosi nel Codice*, s. 343.

¹³ W tym punkcie omawiania procedury przejścia można, jak się wydaje, skorzystać ze wskazówek, których Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich udzieliła, określając procedurę odłączenia osoby konsekrowanej od jej instytutu w dokumencie *Dans sa maternelle sollicitude* z czerwca 1984 r. Należy oczywiście mieć na uwadze, iż indult przejścia nie jest tożsamy z indultem odejścia. Kongregacja przypominała we wspomnianym dokumencie normę zawartą w kan. 63 §1-2 KPK 1983 oraz w kan. 40 CIC 1917. W tym ostatnim prawodawca wymagał, aby we wszystkich reskryptach była zawarta klauzula, nawet jeśli niewyraźna: „jeśli prośba odpowiada prawdzie” (*„In omnibus rescriptis subintelligenda est, etsi non expressa,*

W prośbie można też uczynić wzmiankę o rozważeniu tych powodów, przedyskutowaniu ich i poddaniu pod osąd odpowiednich osób, o dialogu z własnym przełożonym wyższym czy też kontakcie z nowym instytutem¹⁴.

Najwyższy przełożony, zezwalając podwładnemu na przejście do innego instytutu zakonnego, nie udziela indultu odejścia (zob. kan. 691 § 1), ale specjalnego indultu przejścia, dzięki któremu zakonnik może podjąć próbę w nowym instytucie¹⁵. Byłoby więc czymś przeciwnym zamysłowi prawodawcy, gdyby wspomniany przełożony domagał się od zainteresowanego przejściem zakonnika prośby o udzielenie indultu sekularyzacyjnego, stawiając go w ten sposób przed decyzją o pozostaniu lub definitywnym odłączeniu się od swego instytutu¹⁶.

Zezwolenie udzielone przez przełożonego generalnego instytutu *a quo* za zgodą jego rady obejmuje zarówno pozwolenie na rozpoczęcie próby, jak i na definitywne przejście do konkretnego instytutu zakonnego *ad quem* w przypadku, gdy po odbyciu próby zakonnik przechodzący zostanie dopuszczony do profesji wieczystej w nowym instytucie. Natomiast zezwolenie udzielone przez przełożonego generalnego nowego instytutu za zgodą jego rady obejmuje – jak się wydaje – jedynie zgodę na rozpoczęcie próby. Indult najwyższego przełożonego instytutu *ad quem* nie oznacza przyjęcia do instytutu (por. kan. 641), ani też dopuszczenia do profesji w nowym instytucie (por. kan. 658, 2° i 656, 3°), lecz jedynie przyjęcie o szczególnym charakterze, zarezerwowane temu przełożonemu na mocy prawa, odnoszące się do kogoś, kto przechodzi jako profes z innego instytutu zakonnego i zostaje dopuszczony do próby wymaganej przez prawo. W odpowiednim czasie i formie, zgodnie z kan. 657 § 1, zakonnik odbywający próbę winien prosić o dopuszczenie do wieczystej profesji w nowym instytucie i uzyskać zgodę kompetentnego przełożonego tego instytutu zawierającą dopuszczenie do profesji¹⁷.

---

conditio: Si preces veritate nitantur, salvo praescripto can. 45, 1054”). Zob. S. Congregazione per i Religiosi e gli Istituti Secolari, *Procedura per la separazione di un membro dal suo istituto Dans sa maternelle*, VI 1984, [w:] *Enchiridion della Vita Consacrata. Dalle Decretali al rinnovamento post-conciliare (385-2000)*. Edizione bilingue, red. E. Lora, Bologna 2001, s. 2734-2743.

¹⁴ Por. G a m b a r i, *I religiosi nel Codice*, s. 343.

¹⁵ Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 576.

¹⁶ Por. G a m b a r i, *I religiosi nel Codice*, s. 343; por. *Passaggio ad un altro istituto*, s. 127.

¹⁷ Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 576; por. R a m o s, dz. cyt., s. 1746-1747.

Wydaje się, iż na etapie podejmowania decyzji przez najwyższego przełożonego i jego radę winno się rozważyć – zwłaszcza w przypadku instytutów podzielonych na prowincje – kwestię ewentualnej późniejszej przynależności przechodzącego zakonnika do prowincji czy innej zrównanej z nią części instytutu. To zaś prowadzi do stosowności czy nawet konieczności wysłuchania zdania także przełożonego, pod którego kierownictwem taka część instytutu pozostaje.

5. WŁADZA KOMPETENTNA DO UDZIELENIA ZEZWOLENIA NA PRZEJŚCIE

Decyzja w omawianej sprawie, zgodnie z kan. 684 § 1 kodeksu z 1983 r., pozostaje w kompetencji najwyższych przełożonych obu zainteresowanych instytutów z ich radami. Przy przejściu z jednego instytutu zakonnego do innego nie wymaga się już, jak to miało miejsce w kan. 632 kodeksu z 1917 r., interwencji Stolicy Apostolskiej¹⁸. W obecnie obowiązującym prawodawstwie powszechnym Kościoła łacińskiego Stolicy Świętej zostało zarezerwowane pozwolenie na przejście instytutu zakonnego do instytutu świeckiego lub stowarzyszenia życia apostolskiego i odwrotnie (por. kan. 684 § 5, 730 i 744 § 2).

Decyzja w kwestii przejścia z jednego instytutu zakonnego do innego została w prawie Kościoła łacińskiego zarezerwowana władzom zainteresowanych instytutów zakonnych bez ingerencji podmiotów władzy pozazakonnej¹⁹. Inaczej kwestia ta regulowana jest w prawie wspólnym katolickich Kościołów Wschodnich. Bardzo mocne nawiązanie do tradycji i w konsekwencji podkreślenie *stabilitas loci* doprowadziło tam do zajęcia postawy raczej niechętniej przejściu oraz do wprowadzenia wymogu połączenia interwencji kompetentnych władz wewnętrznych instytutów życia konsekrowa-

---

¹⁸ CIC 1917, can. 632: „Religiosus nequit ad aliam religionem, etiam strictiorem, vel e monasterio sui iuris ad aliud transire sine auctoritate Apostolicae Sedis”.

¹⁹ Por. A. S k o r u p a, *Śluszna autonomia instytutów zakonnych w Kościele łacińskim*, Kraków 2002, s. 202. Autor stwierdza, że taka interwencja podmiotów władzy pozazakonnej byłaby możliwa w instytutach na prawie diecezjalnym w przypadku naruszenia przepisów prawa własnego odnośnie do czasu i sposobu próby tam określonych. W takim przypadku biskup diecezjalny mógłby interweniować. Wydaje się, iż podobna sytuacja zachodzi w przypadku naruszenia prawa własnego i dyscypliny w instytucie na prawie papieskim, wówczas mogłaby – zgodnie z kan. 593 – interweniować Stolica Apostolska.

nego bądź klasztorów zaangażowanych w proces przejścia oraz interwencji władzy kościelnej zewnętrznej wobec instytutów (zob. kan. 487 i 544 KKKW)²⁰.

6. OCENA PRZYCZYN PRZEZ KOMPETENTNE WŁADZE INSTYTUTÓW

Zakonnik proszący o zezwolenie na przejście winien przedstawić przyczyny swej prośby. Odpowiedzialność związana z przedstawieniem rzeczywistych motywów prośby spada przede wszystkim na niego. Zdarzyć się jednak może, że subiektywne motywacje przesłonią zainteresowanemu zakonnikowi prawdę obiektywną. Z tego powodu przełożony, do którego należy ocena wystarczalności podanych w prośbie przyczyn i definitywny sąd w przedstawionej sprawie, winien skorzystać ze wszystkich środków użytecznych, by móc poznać prawdę obiektywną²¹.

Zdaniem Andresa, na którego powołuje się też B. W. Zubert, łącznie z zezwoleniem najwyższy przełożony instytutu *a quo* powinien przesłać do przełożonego nowego instytutu świadectwo informacyjne o kandydacie, wystawione zgodnie z prawdą, roztropnie i obiektywnie. W świadectwie tym winien odnieść się do przyczyn, z powodu których – jak należy domniemywać – zakonnik pragnie opuścić swój instytut. Nie jest natomiast wy-

---

²⁰ C. B a l e a n i, *L'istituto del transitus nella vita consacrata tra lo ius praecedens e lo ius vigens: lavoro delle due Pontificie Commissioni per la Revisione del Codice*, „Apollinaris”, 74(2001), nr 1-4, s. 738-739. Porównanie ustawodawstwa Kościoła łacińskiego i katolickich Kościołów Wschodnich zob. J. A b b a s, *Transfer to another religious institute in the Latin and Eastern Catholic Churches*, „Commentarium pro religiosiis et missionariis”, 79(1998), s. 121-151.

²¹ Por. S. Congregazione per i Religiosi e gli Istituti Secolari, *Procedura per la separazione di un membro dal suo istituto Dans sa maternelle*, s. 2737 (pamiętajac o uwadze zawartej wyżej w przypisie 13). Zastanawiająca jest uwaga, jaką Gambari zamieścił w swym komentarzu z 1986 r. Stwierdza on najpierw, że „najwyższy przełożony instytutu, którego członek pragnie dokonać przejścia, będzie oceniał wszystko wobec Pana”, a nieco dalej wnioskuje: „przełożony instytutu, do którego zakonnik pragnie przejść, nie ma szczególnych obowiązków, jak tylko te dotyczące każdej osoby, która pragnie do niego wstąpić, i polegające na zebraniu wszystkich stosownych informacji”. W ten sposób wydaje się sygnalizować, iż od najwyższego przełożonego instytutu *a quo* wymagane jest dużo większe i głębsze zaangażowanie niż od najwyższego przełożonego instytutu *ad quem*. Wydaje się, że konieczność rozeznania sytuacji i prośby przed Panem należy do obu przełożonych. Obaj też winni uwzględnić specyfikę osoby i okoliczności przejścia. Zob. G a m b a r i, *I religiosi nel Codice*, s. 342-343.

magane przekazanie wszystkich akt personalnych, nawet po złożeniu przez zakonnika profesji w nowym instytucie²². Wspominając o owym świadectwie informującym, wystawionym przez przełożonego instytutu *a quo* dla instytutu *ad quem*, F. Bogdan zaznacza, że winno ono odpowiadać prawdzie, „choćby ta skłoniła nowy instytut do odpowiedzi odmownej, powodując tym samym konieczność zatrzymania niewygodnego profesa w instytucie *a quo*”. Według cytowanego kanonisty wystawienie takiego świadectwa nie oznacza, jakoby nowy instytut nie miał prawa do innych informacji czy uzupełniających świadectw, np. lekarskich, zwłaszcza gdyby się okazało, że kandydat został do poprzedniego instytutu przyjęty bez wszystkich wymaganych świadectw²³. *Curriculum vitae* zakonnika może stanowić znaczącą pomoc w ocenie przyczyn i motywów prośby. Na przykład informacja o tym, że przejście, o które prosi, byłoby już kolejną zmianą instytutu czy klasztoru, podsuwa domniemanie jakiejś niestałości i budzi raczej negatywne skojarzenia w kontekście kolejnej prośby²⁴.

7. UDZIAŁ RAD PRZEŁOŻONYCH NAJWYŻSZYCH W ROZEMNIENIU DECYZJI

Z uwagi na powagę sprawy, by udzielić zezwolenia na przejście, najwyżsi przełożeni muszą uzyskać zgodę swych rad. Warto zauważyć, że wymóg zgody rady w obowiązującym powszechnym prawie zakonnym Kościoła łacińskiego pojawia się często w sprawach dotyczących stanu osób (por. np. kan. 647 § 2, 665 § 1, 686 § 1, 686 § 3, 688 § 2, 690 § 1, 703). Zezwolenie udzielone bez uzyskania takiej zgody, zgodnie z kan. 127, byłoby nieważne²⁵.

Gdyby więc któryś z dwu zainteresowanych przełożonych najwyższych nie poprosił o wyrażenie zgody, procedura musiałaby zostać zatrzymana. Również w przypadku, gdyby któraś z rad nie udzieliła zgody, odnośny przełożony nie

---

²² Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 577; por. Z u b e r t, dz. cyt., s. 199-200. Chociaż próba nie ma charakteru nowicjatu, a dopuszczenie do niej nie jest równoznaczne z przyjęciem do instytutu w sensie kan. 641-645, wydaje się, że przełożeni instytutu *ad quem* mogą, mając na uwadze kan. 645 § 2, domagać się zaświadczenia wyższego przełożonego instytutu *a quo*.

²³ Zob. B o g d a n, dz. cyt., s. 321.

²⁴ Por. *Passaggio ad un altro istituto*, s. 124.

²⁵ Por. R a m o s, dz. cyt., s. 1746; por. G. L o b i n a, *La separazione dei religiosi dall'istituto*, „Apollinaris”, 56(1983), s. 116.

mógłby kontynuować procedury. W sytuacji bowiem nieotrzymania zgody od swej rady przełożony usiłowałby jedynie udzielić zezwolenia na przejście lub dopuszczenia do próby. Bez zgody jego rady zarówno ta decyzja, jak i dokonane później akty prawne, byłyby nieważne²⁶.

Jednak w sytuacji, kiedy przełożony otrzymał zgodę swojej rady na udzielenie zezwolenia na przejście, nie jest on zobowiązany do postępowania w kierunku wskazanym przez radę, czyli do udzielenia takiego zezwolenia. Rada bowiem nie jest organem zarządu kolegiального, a przełożony nie może zostać sprowadzony jedynie do wykonawcy jej decyzji. W dyskusji rady na etapie rozeznania sytuacji mogą natomiast pojawić się elementy, które zmuszą przełożonego nie tylko do ponownego przemyślenia swego początkowego wyboru, ale nawet do jego zmiany²⁷.

W opinii Andrésa takiego uprawnienia rady nie można delegować, co wynika nie tylko ze sformułowań, w jakich wyraża się prawo, ale również z natury i powagi sprawy, z grożących niebezpieczeństw, które w sobie zawiera, choć tych cytowany autor nie określa²⁸. Członkowie odnośnych rad winni mieć zapewniony czy też sami powinni postarać się o zapewnienie sobie możliwie kompletnego zbioru informacji potrzebnych w danej sprawie dla lepszej oceny przyczyn czy motywów. Należy mieć na uwadze, iż chodzi o sprawę dotyczącą osoby, a nie jakichś zwykłych kwestii organizacyjnych. Jest równocześnie czymś oczywistym, iż nie wszystkie informacje, które są znane przełożonemu lub któremuś z radnych, mogą być przekazane pozostałym członkom rady. Mogłoby bowiem dojść do naruszenia tajemnicy czy sekretu, którymi ci mogliby być związani w wyniku powierzenia im przez zakonnika tajników swego sumienia²⁹.

Prawo domaga się zgody rady na udzielenie zezwolenia na przejście. Nie wystarczy więc, że radni wyrażą w sposób wolny swoje opinie i przeprowa-

---

²⁶ Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 576; por. M. C o s t a, *Il governo del superiore e il suo consiglio. Dati canonici e rilettura spirituale*, „Periodica”, 93(2004), s. 218.

²⁷ Por. C o s t a, art. cyt., s. 218. Należy mieć na uwadze, iż nie można utożsamiać zgody („consensus”) rady z głosem decydującym („votum deliberativum”) tejże. Rada nie podejmuje ostatecznej decyzji w tej sprawie. Rada przełożonego, podejmując decyzję, niczego nie przesądza, a jedynie pozwala (w przypadku udzielenia zgody) lub zakazuje (w przypadku nieudzielenia zgody) przełożonemu działać; ostateczna decyzja natomiast należy jedynie do przełożonego. W przypadku głosu decydującego rada miałaby władzę decydowania jako organ zarządu obdarzony władzą na równi z przełożonym, który w takiej sytuacji (rady działającej jako kolegium) co najwyżej by jej przewodniczył. Por. Costa, art. cyt., s. 200 (przypis 15).

²⁸ Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 576.

²⁹ Por. C o s t a, art. cyt., s. 214.

dzą dyskusję. W omawianym przypadku rada zawsze winna wyrazić swe stanowisko w formalnym głosowaniu, tak aby jego wynik, a przez to i zdanie rady, były klarowne³⁰.

8. PRÓBA W NOWYM INSTYTUCIE

W kan. 684 § 2 prawodawca poleca: „po odbyciu przynajmniej trzechletniej próby zakonnik może być dopuszczony do profesji wieczystej w nowym instytucie”. Jedynym określeniem dotyczącym próby, jakie zawiera prawo powszechnie, jest to, że winna ona trwać przynajmniej trzy lata. Natomiast prawo własne instytutu powinno dokładniej określić czas i sposób próby (por. kan. 684 § 4), mając na uwadze fakt, iż jej celem jest zweryfikowanie – tak przez instytut, jak i przez samego zakonnika – zdatości zainteresowanej przejściem osoby do życia zakonnego, które pragnie podjąć³¹. Kodeks nie podaje górnej granicy czasowej trwania okresu próby i zwłaszcza tę lukę winno uzupełnić prawo własne³². Według Andresa, mając na uwadze to, iż chodzi o profesa ślubów wieczystych, trzechlecie wydaje się miarą idealną³³. W pewnych wypadkach wydłużenie tego czasu może być wskazane. Nie powinno się jednak zbytnio przedłużać próby, by nie utrudniać ewentualnego powrotu profesa do instytutu macierzystego³⁴. Byłoby zaś czymś niedorzecznym czy niedopuszczalnym – jak zauważa przywołany wyżej autor – aby przedłużano ów czas ponad liczbę lat, których się wymaga od „normalnych” profesów (czasowych). Czas próby winien poprzedzać złożenie profesji wieczystej, tak więc nie jest właściwe przedłużanie go na czas po tej profesji³⁵.

W przeciwieństwie do uregulowań kodeksowych z 1917 r. obowiązujące ustawodawstwo Kościoła łacińskiego nie mówi o „nowicjacie”³⁶. W zasadzie

³⁰ Por. C o s t a, art. cyt., s. 219.

³¹ Por. R a m o s, dz. cyt., s. 1746. Warto zauważyć, iż na początkowym etapie rewizji norm kodeksowych proponowano, by próba trwała „przynajmniej pięć lat”. Członkowie grupy studyjnej uznali ten czas za zbyt długi. Por. „Communicationes”, 13(1981), nr 2, s. 326-327.

³² Por. Z u b e r t, dz. cyt., s. 199-200.

³³ Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 577.

³⁴ Por. „Communicationes”, 13(1981), nr 2, s. 327; por. G a m b a r i, *Życie zakonne*, s. 691; por. B o g d a n, dz. cyt., s. 322.

³⁵ Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 577.

³⁶ Zob. CIC 1917, can. 633 § 1: „Transiens ad aliam religionem novitiatum peragere debet

– jak wspomina Bogdan – nie powinno się kandydata przeprowadzać przez nowicjat w sensie potocznym. W omawianym przypadku mamy do czynienia z zakonnikiem po profesji wieczystej, a więc z osobą doświadczoną w życiu zakonnym³⁷. Podobny pogląd wyraża D. J. Andrés. Według niego próba nie powinna przyjmować struktur nowicjackich, by uniknąć niekonsekwencji wynikającej z faktu bycia jednocześnie profesem w jednym instytucie i nowicjuszem w innym. Próba nie jest też czymś w rodzaju junioratu, sens jej bowiem nie wyczerpuje się w przygotowaniu do profesji wieczystej. Sytuacji zakonnika przechodzącego nie można także utożsamiać z sytuacją neoprofesa w nowym instytucie zakonnym, gdyż przechodzi on jako profes wieczysty innego instytutu³⁸. Odmienną i odosobnioną w zestawieniu z przytoczonymi wyżej dwoma komentarzami kanonistów jest opinia F. J. Ramosa. Stwierdzając, że prawo powszechnie nie wymaga w tym wypadku nowicjatu, wyraża pogląd, iż prawo własne mogłoby go przepisać jako część próby³⁹.

Kwestią do uregulowania przez przełożonych instytutu *ad quem* jest wyznaczenie kompetentnej osoby, której zadaniem będzie czuwanie nad przebiegiem i wydanie opinii o zakonniku pragnącym zmienić instytut po zakończeniu próby. Niewątpliwie „wskazany jest – jak stwierdza Bogdan – życzliwy kontakt bądź przełożonych, bądź osoby do tego wybranej, poprzez który kandydat mógłby i sam łatwiej wejść w nową wspólnotę i wzajemnie, aby wspólnota lepiej mogła zapoznać się z przybyłym”⁴⁰. Niemniej nie chodzi tylko o życzliwość. Andrés i Zubert wskazują na konieczność wyznaczenia osoby, która zakonnikowi odbywającemu próbę służyłaby pomocą w poznaniu historii, natury, tradycji, prawa własnego nowego instytutu z jednej strony, a znając sprawę z bliska, mogła ocenić zdatność kandydata do życia w nowym instytucie i wydać odpowiedzialny i kompetentny sąd

---

[...]”. W Kodeksie Kanonów Kościołów Wschodnich został utrzymany wymóg odbycia nowicjatu. Zob. kan. 545 KKKW: „Transiens novitiatum ex toto peragere debet, nisi Superior generalis vel Superior monasterii sui iuris, uterque de consensu sui consilii, tempus novitiatu ob specialia adiuncta reducit, sed non infra sex menses [...]” [podkr. – P. Sz.]

³⁷ Por. B o g d a n, dz. cyt., s. 322.

³⁸ Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 577-578; por. G. Di M a t t i a, *Separazione dei membri dall'istituto e dalla società di vita apostolica. Tipologia e procedura (cann. 684-704; 726-731; 742-746)*, „Commentarium pro religiosis et missionariis”, 74(1993), s. 37.

³⁹ Por. R a m o s, dz. cyt., s. 1746.

⁴⁰ B o g d a n, dz. cyt., s. 322.

(opinię) co do dopuszczenia lub niedopuszczenia tegoż zakonnika do profesji, z drugiej strony⁴¹.

Inną przestrzenią do uregulowania poprzez umowę między przełożonymi mogą być kwestie związane z utrzymaniem zakonnika odbywającego próbę.

9. ZAKOŃCZENIE PRÓBY

W kan. 684 § 2 prawodawca decyduje, że „po odbyciu przynajmniej trzechletniej próby, zakonnik może być dopuszczony do profesji wieczystej w nowym instytucie”. Tak więc zakonnik przechodzący nie może, ani nie powinien być dopuszczony do profesji czasowej. Jeśli zakończył on pozytywnie czas próby i zakonnik został uznany za zdatnego, może być dopuszczony „do profesji wieczystej” i tylko wieczystej. Ponadto po odbyciu próby zakonnik zarówno „może być dopuszczony”, jak i może być niedopuszczony do profesji wieczystej. Nowy instytut nie zaciągnął bowiem żadnego prawnego zobowiązania dopuszczenia go do profesji wieczystej, choć dał zezwolenie i dopuścił zainteresowanego definitywnym przejściem zakonnika do próby. Do profesji dopuszcza kompetentny przełożony nowego instytutu zakonnego (zgodnie z kan. 658 i 656, 3° oraz przepisami prawa własnego). Jak wspomniano wyżej, nie musi to być przełożony najwyższy⁴².

Zakonnik może również w sposób wolny zdecydować o powrocie do swego instytutu przez ukończeniem czy po zakończeniu próby.

10. PRAWO WNIESIENIA REKURSU

Przejście do innego instytutu nie jest prawem zakonnika. Indult udzielony w odpowiedzi na prośbę zainteresowanego zakonnika stanowi łaskę, której kompetentne władze mogą udzielić lub też nie⁴³. Przełożeni generalni ze

---

⁴¹ Por. Z u b e r t, dz. cyt., s. 200. Osobę powołaną do realizacji wskazanych wyżej zadań cytowany autor widzi w kierowniku duchowym. Wydaje się jednak, iż – nawet jeśli nie traktujemy próby jako nowicjat – lepiej byłoby mówić o „jakimś doświadczonym zakonniku” (analogicznie jak w kan. 647 § 2), o „socjuszu” czy nawet o „delegacie przełożonego” niż o „kierowniku duchowym”, którego osoba odbywająca próbę może wybrać w sposób wolny. Szczegółowe uregulowania dotyczące osób odpowiedzialnych winno zawierać prawo własne.

⁴² Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 578.

⁴³ Por. G a m b a r i, *I religiosi nel Codice*, s. 342.

swymi radami są obowiązani potraktować sprawę poważnie, z całym możliwym obiektywizmem. Winni mieć na uwadze kan. 219 (prawo do wolności od jakiegokolwiek przymusu w wyborze stanu życia) i czuwać nad tym, by nie sprzeciwić się wezwaniu Bożemu. Winni rozważyć sprawę w duchu nadprzyrodzonym i obiektywnie.

Bogdan zaznacza, że może zająć wypadek, że instytut nie będzie mógł zaraz zgodzić się na przejście owego profesa, gdy ten w danej sytuacji jest „niezastąpiony”. Taki jednak powód nie może przekreślić pragnienia petenta, a przełożony instytutu *a quo* – jego zdaniem – jest obowiązany starać się o to, by przeszkoda została usunięta jak najprędzej⁴⁴. Przypadki odmowy zezwolenia na przejście przez przełożonego instytutu *a quo* nie należą do odosobnionych⁴⁵. Autorzy są zgodni co do tego, że zakonnikowi przysługuje prawo odwołania się do wyższej instancji, tj. do Stolicy Świętej lub biskupa diecezjalnego, w zależności od rodzaju instytutu⁴⁶.

11. POWRÓT DO WŁASNEGO INSTYTUTU ZAKONNEGO (LUB SEKULARYZACJA)

Kan. 684 § 2 stwierdza: „Jeśli [zaś] nie chce złożyć profesji lub nie został do niej dopuszczony przez kompetentnych przełożonych, powinien wrócić do dawnego instytutu”. Powrót do instytutu *a quo* będącego nadal – co warto podkreślić – własnym instytutem zakonnika, w sytuacji wskazanej w cytowanym przepisie, jest obowiązkiem i prawem zakonnika: jest obowiązkiem, który nakłada prawodawca, dołączając klauzulę: „chyba że otrzymałby indult sekularyzacyjny”, to znaczy indult odejścia z instytutu (kan. 691); jest również prawem zakonnika, ponieważ przełożeni instytutu pochodzenia nie mogą odmówić powrotu z powodu usiłowania przejścia do innego instytutu z zachowaniem norm Kościoła. Wprawdzie kanon – co przypomina Gambari – nie mówi wyraźnie o obowiązku przyjęcia z powrotem osoby zakonnej powracającej do własnego instytutu, ale jest to normalna konsekwencja wyni-

---

⁴⁴ Zob. B o g d a n, dz. cyt., s. 321.

⁴⁵ Por. *Passaggio*, s. 127.

⁴⁶ Por. B o g d a n, dz. cyt., s. 321; por. G a m b a r i, *Życie zakonne*, s. 690-691; por. G a m b a r i, *I religiosi nel Codice*, s. 343; por. G a m b a r i, *Vita religiosa oggi*, s. 595; por. G i r o t t i, dz. cyt., s. 432; por. *Passaggio ad un altro istituto*, s. 127.

kająca z obowiązku powrotu do poprzedniego instytutu⁴⁷. W takim przypadku nie można mówić o ponownym przyjęciu, ponieważ zakonnik odbywający próbę nie przestał być członkiem instytutu *a quo*. Nie wygasła inkorporacja do pierwszego instytutu. Dlatego też nie przewiduje się żadnych formalności regulujących ów powrót⁴⁸.

Mówiąc o obowiązku instytutu względem powracającego zakonnika Bogdan stwierdza, że instytut zobowiązany jest „przyjąć go życzliwie, z wykluczeniem jakiegokolwiek dyskryminacji, jakby wracał ktoś sprzeniewierzony swemu zakonowi, gdyż profes miał do takiej próby ściśle prawo”⁴⁹. Tak jednak jak nie można mówić o prawie do przejścia, tak też wydaje się problematyczne mówienie o „ściśłym prawie” do próby przejścia do innego instytutu. Samo sformułowanie kan. 684 § 1 zdaje się na to nie pozwalać. Wyrażenie negatywne „[...] nequit a proprio ad aliud institutum religiosum transire [...]” wybrano po to, aby zaakcentować, że przejście do innego instytutu jest czymś nadzwyczajnym, o co można prosić i na co można zezwolić jedynie ze względu na poważne przyczyny. Warto przypomnieć, że w ramach rewizji Kodeksu, już na pierwszym z etapów redakcji kanonu poświęconego przejściu, zastąpiono formułę pozytywną: „Ut a proprio ad aliud Institutum vitae consecratae transire possit, sodalis [...]” sformułowaniem negatywnym: „Sodalis nequit [...] transire” (podkr. – P. Sz.). Uznano za bardziej roztropne unikanie używania wyrażeń, które mogłyby być interpretowane jako pewne poparcie czy zachęta dla przejścia, jako że to „nigdy nie jest faktem zwyczajnym” („é sempre un fatto non ordinario”)⁵⁰.

Gdyby natomiast zakonnik nie chciał złożyć profesji w nowym instytucie albo niedopuszczony do profesji w nowym instytucie nie chciał wrócić do pierwszego instytutu, musi starać się o indult sekularyzacyjny. Winien jednak wpierw powrócić do swego instytutu, złożyć prośbę o dyspensę od ślubów i dopiero po jej otrzymaniu opuścić instytut⁵¹. W takich okolicznościach mogą się okazać użyteczne i pozostają w zasięgu zakonnika: prośba o pozwolenie przebywania poza domem instytutu (kan. 665 § 1) oraz prośba o udzielenie indultu ekslaustracyjnego (kan. 686 § 1)⁵².

⁴⁷ Por. G a m b a r i, *Życie zakonne*, s. 692.

⁴⁸ Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 578.

⁴⁹ B o g d a n, dz. cyt., s. 322.

⁵⁰ Por. „Communicationes”, 13(1981), nr 2, s. 326-328; por. R a m o s, dz. cyt., s. 1746.

⁵¹ Por. Z u b e r t, dz. cyt., s. 200.

⁵² Por. R a m o s, dz. cyt., s. 1747.

Jeśli w czasie trwania próby zachowanie zakonnika było takie, że nie zasługuje on na kontynuowanie próby i złożenie profesji w nowym instytucie ani na powrót do swego własnego instytutu, przełożony instytutu *a quo*, w porozumieniu z przełożonym instytutu *ad quem*, może prosić Stolicę Apostolską albo biskupa diecezjalnego, w zależności od rodzaju instytutu, o zastosowanie eksklustracji (kan. 686 § 3) lub zwrócić się do kompetentnej władzy o wskazówki. Ze środka tego może przełożony skorzystać, przyjąwszy wpierw członka z powrotem do konkretnego domu zakonnego⁵³. Gdyby natomiast zakonnik odbywający próbę popełnił któryś z czynów określonych w kan. 694-703, osobą kompetentną do wszczęcia postępowania zmierzającego do wydalenia z instytutu jest przełożony instytutu *a quo*. I w tym wypadku wypada, by czynił to w porozumieniu z przełożonymi instytutu, w którym zakonnik odbywał czy odbywa próbę⁵⁴.

12. ZAKOŃCZENIE

Prawodawca kościelny dopuszcza możliwość przejścia z jednego instytutu zakonnego do innego i określa ogólnie jego procedurę. O pozwolenie na rozpoczęcie próby i przejście zakonnik po profesji wieczystej – normy kan. 684 §§ 1-2 i 4 odnoszą się bowiem tylko do profesów wieczystych – powinien prosić najwyższych przełożonych instytutów *a quo* i *ad quem* wraz z ich radami. Nie wymaga się w tym przypadku interwencji Stolicy Apostolskiej (jak to miało miejsce w kodeksie z 1917 r.) ani innych podmiotów władzy pozazakonnej (czego żąda prawodawca w Kodeksie Kanonów Kościołów Wschodnich). Zakonnik zainteresowany przejściem winien wskazać motywy swej decyzji. Oceny przedstawionych przyczyn i rozeznania sytuacji, oprócz wspomnianych przełożonych, dokonują ich rady, których zgoda wymagana jest *ad validitatem* zezwolenia udzielonego przez przełożonych.

Przejście do innego instytutu nie jest prawem zakonnika. Indult udzielony w odpowiedzi na prośbę zainteresowanego zakonnika stanowi łaskę, której kompetentna władza może udzielić lub też nie. Komentatorzy są zgodni, że zakonnikowi przysługuje prawo odwołania się do Stolicy Apostolskiej lub biskupa diecezjalnego (w zależności od rodzaju instytutu). Zakonnik odbywający próbę ma natomiast prawo, a w przypadku niedopuszczenia do pro-

⁵³ Por. Z u b e r t, dz. cyt., s. 200; por. A n d r é s, dz. cyt., s. 578.

⁵⁴ Por. A n d r é s, dz. cyt., s. 579.

fesji w nowym instytucie również obowiązek powrotu do własnego instytutu. Temu uprawnieniu odpowiada, po stronie instytutu *a quo*, obowiązek przyjęcia „do domu” zakonnika, który nie przestał być jego członkiem. Stąd też w KPK 1983 nie przewiduje się formalności regulujących powrót zakonnika do własnego instytutu w trakcie czy po zakończeniu próby. Gdyby natomiast zakonnik nie chciał powrócić, musi starać się o indult odejścia.

Prawodawca kościelny nie reguluje szczegółowo wszystkich kwestii związanych z przejściem do innego instytutu. Dokładnego uregulowania w prawie własnym wymagają czas i sposób próby (w KPK brak np. górnej granicy czasowej trwania okresu próby) czy kompetencje osoby czuwającej nad przebiegiem próby i opiniującej zakonnika ją odbywającego. W przypadku braku takich regulacji decyzję *ad casum* muszą podjąć kompetentni przełożeni. Uregulowania – poprzez umowę między przełożonymi instytutów – wymagają np. kwestie związane z utrzymaniem zakonnika odbywającego próbę. Warto też zwrócić uwagę na pomoc, jakiej mogą udzielić zakonnikowi na etapie rozeznawania decyzji i odbywania próby kompetentne osoby należące do instytutu i spoza niego oraz na stosowność czy nawet potrzebę konsultacji służącej przełożonym zobowiązanym do oceny przyczyn przejścia, rozeznania sytuacji i podjęcia właściwych decyzji, tu np. wysłuchania zdania przełożonego wyższego, pod którego kierownictwem pozostaje część instytutu *a quo*, do której zakonnik należy, czy stojącego na czele części instytutu *ad quem*, do której zakonnik miałby w przyszłości należeć.

BIBLIOGRAFIA

- A b b a s J.: Transfer to another religious institute in the Latin and Eastern Catholic Churches, „Commentarium pro religiosis et missionariis”, 79(1998), s. 121-151.
- „Acta Apostolicae Sedis”, 79(1987), s. 1249.
- A n d r é s D. J.: El derecho de los religiosos. Comentario al Código, Madrid 1984³.
- B a l e a n i C.: L’istituto del transitus nella vita consacrata tra lo ius praecedens e lo ius vigens: lavoro delle due Pontificie Commissioni per la Revisione del Codice, „Apollinaris”, 74(2001), nr 1-4, s. 707-739.
- B a r J. R., K a ł o w s k i J.: Prawo o instytutach życia konsekrowanego, Warszawa 1985.

- B o g d a n F.: Prawo zakonów, instytutów świeckich i stowarzyszeń życia apostoł-
skiego, Poznań 1988.
- Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulga-
tus. Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich promulgowany przez papieża Jana
Pawła II, Lublin 2002.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Kodeks Prawa
Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu,
Poznań: Pallottinum 1984.
- Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV
auctoritate promulgatus praefatione fontium annotatione et indice analytico-
alphabetico ab E.mo Pietro Card. Gasparri auctus, Typis Polyglottis Vaticanis
MCMLXXIV.
- C o s t a M.: Il governo del superiore e il suo consiglio. Dati canonici e rilettura
spirituale, „Periodica”, 93(2004), s. 189-221.
- D i M a t t i a G.: Separazione dei membri dall’istituto e dalla società di vita
apostolica. Tipologia e procedura (cann. 684-704; 726-731; 742-746), „Commen-
tarium pro religiosis et missionariis”, 74(1993), s. 31-56.
- E g a ñ a F. J.: Passaggio ad altro istituto (Transitus ad aliud institutum), [w:]
Nuovo Dizionario di Diritto Canonico, red. C. Corral Salvador, V. De Paolis,
G. Ghirlanda, Milano (Torino) 1996², s. 765-766.
- E g a ñ a F. J.: Separazione dall’istituto religioso (Separatio sodalium ab istituto),
[w:] *Nuovo Dizionario di Diritto Canonico*, red. C. Corral Salvador, V. De Pao-
lis, G. Ghirlanda, Milano (Torino) 1996², s. 981-982.
- E g a ñ a F. J.: Tránsito a otro instituto (Transitus ad aliud institutum), [w:]
Diccionario de derecho canónico, red. C. Corral Salvador, J. M. Urteaga Embil,
Madrid 2000², s. 662-663.
- F u e n t e s J. A.: Respuestas de la C. P. para la interpretación autentica cel.
C. I. C. de fecha 20 VI 1987, „Ius canonicum”, 28(1988), nr 56, s. 623-634.
- G a m b a r i E.: I religiosi nel Codice. Commento ai singoli canoni, Milano 1986.
- G a m b a r i E.: Vita religiosa oggi secondo il Concilio e il nuovo Diritto
Canonico, Roma 1983.
- G a m b a r i E.: Życie zakonne po Soborze Watykańskim II, Kraków 1998.
- G i r o t t i G.: Commento al capitolo VI: La separazione dei membri dall’istituto,
[w:] Commento al Codice di Diritto Canonico, red. P. V. Pinto, Libreria Editrice
Vaticana 2001², s. 430-448.
- L o b i n a G.: La separazione dei religiosi dall’istituto, „Apollinaris”, 56(1983),
s. 115-146.
- [brak autora] Passaggio ad un altro istituto, „Informationes SCRIS”, 27(2001), nr 2,
s. 123-134.
- R a m o s F. J.: Comentarios a los canones 684-685, [w:] Comentario exegético al
Código de derecho canónico, red. Á. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña,
vol. II/2, Pamplona 2002, s. 1744-1749.
- Sacra Congregazione per i Religiosi e gli Istituti Secolari, Procedura per la sepa-
razione di un membro dal suo istituto Dans sa maternelle, VI 1984, [w:] Enchiri-

- dion della Vita Consacrata. Dalle Decretali al rinnovamento post-conciliare (385-2000). Edizione bilingue, red. E. Lora, Bologna 2001, s. 2734-2743.
- Schema «de institutis vitae consecratae per professionem consistorum evangelicorum». Esame delle osservazioni: 10ª sessione „Communicationes”, 13(1981), nr 2, s. 325-350.
- S k o r u p a A.: Słuszna autonomia instytutów zakonnych w Kościele łacińskim, Kraków 2002.
- Z u b e r t B. W.: Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego, [w:] Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., t. 2, cz. III, Lublin 1990.

EL TRÁNSITO DEL PROFESO DE VOTOS PERPETUOS
DEL PROPRIO INSTITUTO A OTRO INSTITUTO RELIGIOSO
EL PROCEDIMIENTO CANÓNICO

R e s u m e n

El legislador eclesiástico admite la posibilidad del tránsito de un miembro de un instituto religioso a otro y precisa en forma general el procedimiento de éste. El religioso de votos perpetuos puede pedir el permiso a los supremos moderadores de los institutos *a quo* y *ad quem* con sus respectivos consejos. No es necesaria en este caso la intervención de la Santa Sede ni otros sujetos de la potestad externa. Al presentar la petición el religioso debe exponer los motivos de su decisión. A los moderadores supremos y también a sus consejos corresponde valorar estos motivos y discernir la situación concreta del religioso y del instituto. El consentimiento de los consejos se debe obtener *ad validitatem* del permiso de los superiores.

El paso a otro instituto no es derecho del religioso. El indulto concedido como la respuesta a la petición del religioso interesado es una gracia; los moderadores supremos pueden concederla o negarla. Al religioso le queda la posibilidad del recurso a la autoridad superior. Durante y después de la prueba el religioso no admitido a la profesión perpetua en el nuevo instituto tiene el derecho y la obligación de volver a su propio; así mismo, aun cuando fuere admitido a la profesión perpetua en el nuevo instituto, puede renunciar a ello y volver a su instituto propio. El instituto a quo debe recibirlo. Si el religioso no quiere volver, debe pedir el indulto de secularización.

El legislador no regula detalladamente todas las cuestiones vinculadas con el tránsito. En el derecho propio habría que precisar, por ejemplo, la duración y el modo de la prueba o las competencias de la persona que vigila el paso de la prueba y emite el juicio sobre el solicitante. Cuando no hay estas normas concretas los superiores deben decidir *ad casum*.

Słowa kluczowe: przejście do innego instytutu zakonnego, przyczyny przejścia, procedura przejścia, pozwolenia na przejście, okres próby.

Key words: transfer to another religious institute, reasons of transfer, procedure of transfer, permission for transfer, probationary period.

Palabras claves: tránsito a otro instituto religioso, motivos del tránsito, procedimientos del tránsito, permiso para el tránsito, periodo de la prueba.